

Важливим також є розроблення теоретичних і практичних засад управління живленням рослин та їх продуктивним потенціалом.

У зв'язку з цим, необхідно вивчити потреби культур в макро- й мікроелементах, скорегувати норми їх витрат для забезпечення збалансованого мінерального живлення рослин і створення бездефіцитного балансу поживних речовин у ґрунтовому розчині. Дози добрив під ринково орієнтовані культури повинні бути визначені з урахуванням наявності їх у ґрунті, зважаючи на рівні їх вимивання в дренажні води, коефіцієнти використання із ґрунту внесених добрив на величину запланованого врожаю.

Експериментальні дослідження з даного пріоритетного напрямку дадуть можливість вдосконалити існуючі та розробити нові елементи технології вирощування сільськогосподарських

культур, зокрема систему удобрення, яка забезпечить формування стабільних урожаїв, сприятиме збереженню й відтворенню родючості осушуваного ґрунту.

Таким чином, наукові дослідження щодо проблеми вирощування високоінтенсивних зернових і технічних культур в зоні Полісся на низькородючих дерново-підзолистих ґрунтах залишаються надалі актуальними. Їх результати дадуть можливість впровадити в агропромислове виробництво прогресивні технології вирощування, стійкі до стресових факторів навколишнього середовища, що забезпечить формування високопродуктивних агроценозів в зоні Полісся та вплине на стабілізацію урожайності інтенсивних зернових і технічних культур за роками, а також сприятиме підвищенню ефективності використання осушуваних земель.

УДК 633.111«324»:631.527:631.559:581.15/292.485:477

Рисін А. Л., аспірант

Демидов О. А., доктор с.-г. наук, професор, член-кореспондент НААН України, директор

Вологдіна Г. Б., кандидат с.-г. наук, с. н. с. лабораторії селекції озимої пшениці

Гуменюк О. В., кандидат с.-г. наук, завідувач лабораторії селекції озимої пшениці

Миронівський інститут пшениці імені В. М. Ремесла НААН України

e-mail: galinavologdina27@gmail.com

МІНЛИВІСТЬ ПРОДУКТИВНОСТІ КОЛОСУ СОРТІВ І СЕЛЕКЦІЙНИХ ЛІНІЙ ПШЕНИЦІ ОЗИМОЇ В УМОВАХ ЛІСОСТЕПУ УКРАЇНИ

Важливим напрямом у селекції сортів пшениці є збільшення врожайності за рахунок підвищення продуктивності колоса, що завжди було актуальним і вирішувалося селекціонерами різними шляхами. Одні пов'язують вирішення проблеми зі збільшенням кількості зерен, інші надають перевагу крупності зерна. Тому важливо з'ясувати особливості формування й прояву ознак, визначити вплив кожної з них на загальну продуктивність. Мета досліджень – вивчити особливості прояву та мінливості продуктивності колосу сортів та селекційних ліній пшениці озимої для їх залучення в селекційні програми в якості вихідного матеріалу в умовах Лісостепу України. Дослідження проводились у 2018/2019–2020/2021 рр. у лабораторії селекції озимої пшениці Миронівського інституту пшениці імені В. М. Ремесла НААН України в селекційній сівозміні. Контрастні погодні умови впродовж вегетаційного періоду пшениці озимої відображали нестабільність кліматичних умов у зоні центрального Лісостепу України, що дало змогу одержати об'єктивні результати та виділити високопродуктивні генотипи пшениці озимої. Сівбу здійснювали за попередником соя в два строки (5 і 15 жовтня). Установлено, що максимальна реалізація по-

тенціалу рослин пшениці озимої за елементами продуктивності відбувалася за оптимальних умов вирощування. Виявлено, що варіювання ознак «озерненість головного колосу», «маса 1000 зерен» більш зумовлене погодними умовами року та сортовими особливостями, ніж строками сівби. Рівень мінливості був середнім – $C_v=12,1\div 15,1\%$ і $C_v=9,2\div 14,4\%$ відповідно. Незалежно від сортових особливостей довжина головного колосу мала незначну фенотипову мінливість ($C_v=6,0\pm 7,8\%$) з розмахом варіації 1,6–2,5 см. Установлено, що формування ознаки обумовлено в більшій мірі строками сівби, метеорологічними умовами року та їх взаємодією. Визначено, що на формування кількості колосків у головному колосі, маси зерна з нього та з рослини більший вплив мали умови року вирощування, ніж генотип і строки сівби. Рівень мінливості ознак був різним – $5,4\div 8,4\%$; $13,9\div 18,8\%$ і $19,9\div 36,4\%$ відповідно. Виділено генотипи, які під впливом лімітуючих факторів зовнішнього середовища мали найменшу мінливість за рівнем ознак продуктивності колосу в середньому по досліді: сорт 'МІП Ассоль' та селекційна лінія ЛЮТ 55198. Як цінний вихідний матеріал в умовах Лісостепу України, вони залучені в програми схрещувань.